

KIELIASIAIN NEUVOTTELUKUNTA
DELEGATIONEN FÖR SPRÅKÄRENDEN

Toimintakertomus vuodelta 2018

1. Neuvottelukunnan kokoonpano

Kieliain neuvottelukunta on asiantuntija- ja valmisteluelin, jolla kielilain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen (433/2004) 3 §:n mukaan on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja enintään kaksitoista muuta jäsentä, joista kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Neuvottelukunnassa tulee olla edustettuna ainakin oikeudellinen, sosiaali- ja terveydenhuollon, opetus- ja sivistystoimen, ulkomaalais- ja maahanmuuttoasioiden, kunnallishallinnon sekä kielenhuollon tai kielentutkimuksen asiantuntemus.

Valtioneuvosto asetti 17.3.2016 neljännen kieliain neuvottelukunnan toimikaudeksi 1.4.2016–31.3.2020.

Kieliain neuvottelukuntaan kuuluivat vuonna 2018 Pirjo Hiidenmaa, FT, Tietokirjallisuuden ja – kirjoittamisen professori, Helsingin yliopisto (puheenjohtaja), Markku Suksi, S.J.D, VTT, julkisoikeuden professori, Åbo Akademi (varapuheenjohtaja), Kaisa Alanne, johtaja, Kuurojen liitto ry (varajäsen: Salli Kankaanpää, kielenhuolto-osaston johtaja, Kotimaisten kielten keskus), Göran Honga, johtaja, Vaasan sairaanhoitopiiri (Timo Keistinen, lääkintöneuvos sosiaali- ja terveysministeriö), Pasi Saukkonen, erikoistutkija, dosentti, Helsingin kaupungin tietokeskus (Annika Forsander, kehittämisspäälikkö, työ- ja elinkeinoministeriö, 20.4.2018 asti), Liisa Pohjolainen, opetustoimen johtaja, Helsingin kaupunki (Satu Pessi, puheenjohtaja, Suomen ruotsinopettajat ry), sekä Linnéa Henriksson, VTL, yliopisto-opettaja Åbo Akademi (Christoffer Masar, kaupunginjohtaja, Kauniaisten kaupunki).

Neuvottelukunnalla on pysyviä asiantuntijoita, jotka Saamelaiskäräjät, Suomen Kuntaliitto, Svenska Finlands folkting ja

Yhdenvertaisuusvaltuutettu ovat nimittäneet. Saamelaiskäräjien uutena asiantuntijana on Saamelaiskäräjien kielineuvoston puheenjohtaja Neeta Jääskö ja hänen varajäsenenään kielineuvoston varapuheenjohtaja Magreta Sara, Suomen Kuntaliiton asiantuntijoina ovat tutkimusjohtaja Marianne Pekola-Sjöblom ja johtaja Kristina Wikberg, Folktingetin asiantuntijana on pääsihteeri Markus Österlund ja yhdenvertaisuusvaltuutetun asiantuntijana yhdenvertaisuusvaltuutettu Kirsi Pimiä.

Neuvottelukunnan sihteereinä toimivat oikeusministeriön tehtävään

määräämät virkamiehet: kieliainneuvos Corinna Tammenmaa (pääsihteeri) ja hallitussihteeri Maria Soininen (sihteeri, 5.10.2018 asti), 26.11.2018 alkaen ma. hallitussihteeri Maija Iles.

2. Neuvottelukunnan toiminta vuonna 2018

Kokoukset

Kieliasiaain neuvottelukunta kokoontui vuonna 2018 kaksi kertaa.

Vuoden ensimmäinen neuvottelukunnan kokous pidettiin 14.3.2018.

Kokouksessa neuvottelukunta keskusteli oikeusministeriön hallinnonalan tulvaisuuskatsauksesta ja kuuli Jyväskylän yliopiston selvityksistä, ”Kielikylpy Suomen kunnissa 2017” ja ”Monella kielellä Suomen kunnissa 2017”, jotka toteutettiin yhteistyössä Åbo Akademin kanssa. Kokouksessa hyväksyttiin neuvottelukunnan toimintakertomus vuodelta 2017 sekä toimintasuunnitelma vuodelle 2018. Kokouksessa kuultiin myös tilannekatsaus hallituksen kielikokeilua koskevasta kärkihankkeesta.

Neuvottelukunnan toinen kokous järjestettiin 24.10.2018 heti samana päivänä järjestetyn kieliasiaain neuvottelupäivän jälkeen. Kokouksessa käytiin palautekeskustelu neuvottelupäivästä. Neuvottelupäiviä pidettiin onnistuneina tilaisuuksia, ja jatkossa tulisi pohtia tilaisuuksien laajentamista siten, että myös muut kieliryhmät ja yleisö saavutetaan. Kokouksessa hyväksyttiin julkilausuma tilaisuudesta.. Keskusteltiin myös neuvottelukunnan vuoden 2019 toimintasuunnitelmasta.

Kokouksissa neuvottelukunta kuuli neuvottelukunnan jäsenten ja asiantuntijoiden sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden alustuksia tai puheenvuoroja kielellisten oikeuksien toteutumisesta eri asiakokonaisuuksissa seuraavasti:

- ylitarkastaja Vava Lunabba oikeusministeriöstä esitteli molemmissa kokouksissa kielellisten oikeuksien seurantaindikaattoreita;
- neuvottelukunnan pääsihteeri, kieliasiaainneuvos Corinna Tammenmaa sekä ylitarkastaja Vava Lunabba kertoivat kokouksissa hallituksen kielikertomuksen 2017 jalkauttamisesta;
- neuvottelukunnan pääsihteeri, kieliasiaainneuvos Corinna Tammenmaa oikeusministeriöstä kertoi kesäkuussa 2019 järjestetystä karjalan kieltä käsitelleestä tilaisuudesta.

Neuvottelukunnan toiminnan painopisteet

Toiminnan painopisteitä vuonna 2018 olivat ovat kielet, kasvatus ja koulutus eri koulutusasteilla (varhaiskasvatus, peruskoulu, lukiot ja ammatillinen koulutus, ammatillisen koulutuksen jatkokoulutus, korkeakoulutus). Neuvottelukunta kuuli Jyväskylän yhteistyössä Åbo Akademin kanssa toteuttamista selvityksistä, jotka koskivat kielikylpyä ja kaksikielisen opetuksen tilannetta.

Neuvottelukunta seurasi hallituksen kielikertomuksen 2017 jalkauttamista sekä kielellisten oikeuksien seurantaindikaattoreiden valmistelua.

Kieliasiaain neuvottelupäivä

Neuvottelukunta järjesti kolmannen kieliasiaain neuvottelupäivän 24.10.2018. Vuoden 2018 neuvottelupäivän teemana olivat kielet ja koulutus. Tavoitteena oli eri kieliryhmien ja hallituksen välinen vuoropuhelu.

Neuvottelupäivään oli kutsuttu opetusministeri Sanni Grahn-Laaksonen. Ministeri totesi kielenopetuksen olleen tärkeä painopiste tällä kuluvalle hallituskaudella. Ministeri kiinnitti huomiota mm. monikielisyyteen vahvuutena. Hän toi lisäksi esille kolme asiaa, jotka ovat olleet ajankohtaisia tällä hallituskaudella: varhaiskasvatuslaki, kielenopetuksen varhentaminen, sekä saamenkielen opetuksen vahventaminen. Opetusministeri totesi olevan tärkeää seurata kielellisten oikeuksien toteutumista ja käydä dialogia kieliryhmien ja eri toimijoiden kanssa.

Neuvottelupäivässä opetushallituksen opetusneuvos, yksikönpäällikkö Leena Nissilä kertoi kieli- ja kulttuuriryhmistä opetussuunnitelmien perusteissa sekä kielitietoisuudesta ja sen lisäämisestä.

Neuvottelupäivässä kuultiin lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen virkamiesten alustuksia neuvottelupäivän teemasta. Katri Kuukka Opetushallituksesta alusti aiheesta ”Valtaväestön tietämys eri kieli- ja kulttuuriryhmistä, Minna Polvinen opetus- ja kulttuuriministeriöstä kielenopetuksen varhentamisesta ja Tarja Kahiluoto opetus- ja kulttuuriministeriöstä varhaiskasvatusuudistuksesta.

Neuvottelupäivän aikana keskusteltiin suomen-, ruotsin-, saamen-, romanin-, viittoma- ja karjalankielisten sekä maahanmuuttajaryhmien esiin nostamista kysymyksistä. Opetusministeri Grahn-Laaksonen lisäksi kysymyksiin olivat vastaamassa kieliasioiden kannalta keskeisimmät virkamiehet opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Opetushallituksesta sekä oikeusministeriöstä.

Kieliryhmien puheenvuoroja yhdisti huoli vähemmistökielten opetuksesta. Puheenvuoroissa nousivat esille erityisesti kielitaitoisen henkilökunnan puute, saamen kielen kielenhuolto sekä saamenkielen opetuksen etniseen taustaan perustuva rajaus, jonka vuoksi opetuksen saaminen voi jäädä kiinni ryhmäkoosta, koltansaamen kielen säilyminen, viittomakielisten oikeus opetukseen äidinkielellään sekä haasteet luku- ja kirjoitustaidottomien vieraskielisten viittomakielen opetuksessa, romanikielen huomioiminen kielenopetuksen varhentamishankkeessa, karjalan kielen kehittäminen ja kirjakielen elvyttäminen, pienten vähemmistökielten kuten karjalan kielen opetus kunnissa, kieli-ilmapiiiri ja asenteet sekä tarve lisätä tietoisuutta vähemmistökielistä, tuleva kielirakenne, selkokielen tarve opetuksessa, vähemmistökielten omaehtoisuus ja erityispiirteet, tukiälyn ja tekoälyn vaikutus, translanguaging (limittäinen kielen käyttö opetuksessa) ja lapsen oppiminen toinen toisiltaan sekä saamen kielen kielipesätoiminnan jatko ja rahoitus.

Neuvottelupäivään oli kutsuttu Svenska Finlands folkting, Saamelaiskäräjät, Romaniasiaain neuvottelukunta, Etnisten suhteiden neuvottelukunta, Kuurojen liitto ry, Finlandssvenska teckenspråkiga rf, Karjalan kielen seura ry, Karjalan kieliruadajat - Suojärven pitäjäseura ry, Kolttien kyläkokous ja Selkokeskus.

Kieliasiaain neuvottelupäivä on tarkoitus järjestää jatkossakin vuosittain. Neuvottelupäivässä käsitellään ajankohtaisia teemoja, jotka liittyvät kieliasioihin ja kielellisiin oikeuksiin.

Tilaisuus karjalan kielestä

Neuvottelukunnan työvaliokunta järjesti 1.6.2018 tilaisuuden jonka aiheena oli karjalan kieli. Tilaisuus järjestettiin Karjatalolla Helsingin Käpylässä. Tilaisuuteen osallistui noin 20 henkilöä. Alustajina tilaisuuteen osallistui professori Anneli Sarhimaa Mainzin yliopistosta, professori Riho Grünthal Helsingin yliopistosta. Lisäksi puheenvuoron käyttivät Karjalan liiton, Karjalan kielen seuran, Karjalan sivistysseuran ja Suojärven pitäjäseuran edustajat.

Kannanotot ja tiedotteet

Neuvottelukunta julkaisi 24.10.2018 julkilausuman kieliasiaain neuvottelupäivästä. Julkilausumassa nostettiin esille opetuksen ja sen merkityksen kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteutumiselle kannalta keskeisiä kysymyksiä, joihin neuvottelukunta halusi keskustelun perusteella kiinnittää huomiota. Julkilausuma on toimintakertomuksen liitteenä.

Helsingissä 12.2.2019

Pirjo Hiidenmaa
Puheenjohtaja

Maija Iles
Sihteeri

LIITE

JULKILAUSUMA 24.10.2018

KIELELLISET OIKEUDET OPETUKSESSA

Opetuksessa on tuotava paremmin esiin kieliryhmämme ja niiden nykytila sekä Suomen kielellinen monimuotoisuus. Tietoisuuden lisääminen kieliryhmistä on yksi keino parantaa heikentynyttä kieli-ilmapiiiriä. Tätä varten neuvottelukunta kehottaa kuntia lisäämään koulujen opetussuunnitelmiin opetusta kieliryhmistä ja niiden olosuhteista. Neuvottelukunta pitää tärkeänä myös sitä, että oppimateriaalit antavat kielistä ja kieliryhmistä sekä alkuperäiskansoista ajantasaista ja monipuolista tietoa.

Kansalliskielten käyttö on elävää monikielisyyttä. Kansainvälistyminen ei saa johtaa siihen, että kansalliskielten käyttö ja opetus vähenevät eri kouluasteilla.

Oppimateriaalia on tuotettava nykyistä enemmän romanin, saamen ja karjalan kielellä, sekä viittomakielellä. Myös ruotsinkielistä koulua käyvillä tai varhaiskasvatusta saavilla vieraskielisillä on oikeus riittävään ruotsi toisena kielenä oppimateriaaliin. Neuvottelukunta huomauttaa, että kyse on viime kädessä lasten yhdenvertaisesta kohtelusta.

Saamen kieliä pitää voida opiskella koko Suomessa. Saamen kielten käyttöä ja elvytystä on tuettava huolehtimalla siitä, että saamenkieliset ja saamen kielistä kiinnostuneet voivat opiskella saamea kaikkialla Suomessa. Neuvottelukunta huomauttaa, että elävä saamenkielisyys edellyttää riittäviä varoja saamen kielten opetukseen.

Kuuroina syntyneille ja viittomakielisten lapsille on taattava oikeus viittomakielen opetukseen. Sisäkorvaistute ei kaikilla korvaa tarvetta oppia viittomakieltä. Lisäksi viittomakieli on monen lapsen äidinkieli ja samalla tavalla kuin muutkin kielet, portti muiden kielten oppimiseen.

Suomen tulee vahvistaa kansainvälisten velvoitteidensa käytännön toteutumista.

Euroopan neuvoston ministerikomitea on 3.10.2018 antanut päätöslauselmansa alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan soveltamisesta Suomessa. Päätöslauselman neljästä kiireellisestä suosituksesta kaksi koskee opetusta. Neuvottelukunta pitää tärkeänä, että Suomi toimii suositusten mukaan.

Kieliain neuvottelukunta järjesti 24.10.2018 kolmannen kieliain neuvottelupäivän. Neuvottelupäivän tarkoituksena on lisätä kieliryhmien ja hallituksen välistä vuoropuhelua. Neuvottelukunta ja kieliryhmien edustajat keskustelivat opetuksesta ministeri Grahn-Laasosen kanssa. Neuvottelupäiville oli kutsuttu Svenska Finlands folkting, Saamelaiskäräjät, Romaniain neuvottelukunta, Etnisten suhteiden neuvottelukunta, Kuurojen liitto ry, Finlandssvenska teckenspråkiga rf, Karjalan kielen seura ry, Karjalan kieliruadajat - Suojärven pitäjäseura ry, Kolttien kyläkokous ja Selkokeskus.

Lisätietoja: neuvottelukunnan puheenjohtaja Pirjo Hiidenmaa p. 0451456514 tai neuvottelukunnan pääsihteeri Corinna Tammenmaa p. 0503795466